

Besøget på Arbejdermuseet

Snak med hinanden to og to

Var undervisningen på museet, som du forventede? Hvad var ikke?

Hvad handlede undervisningen på museet om?

Var der noget, der overraskede dig?

Hvilken genstand (ting fra udstillingen) lagde du særligt mærke til? Hvorfor?

Kampen for mere fritid

Læs teksten

Fritid er et forholdsvis nyt fænomen. Forskellen mellem arbejde og fritid opstod først i byerne i slutningen af 1800-tallet. Dengang flyttede mange mennesker fra landet til byen for at finde arbejde.

På landet boede man samme sted, som man arbejdede. Arbejdsopgaverne var fordelt over døgnet og ændrede sig med årstiderne. Man holdt fri mellem arbejdsopgaver, men der var ikke fritid. Det ændrede sig i byerne under industrialiseringen.

I byerne boede man ét sted og arbejdede et andet. Arbejde og bolig var adskilt. Og det samme blev arbejde og fritid. Man gik på arbejde – og når man gik hjem, holdt man fri.

Arbejdsdagene var stadig lange - 12-14 timer om dagen for arbejdere i byen i slutningen af 1800-tallet. Der var fritid, men ikke meget af det. Arbejdet var ofte hårdt og nedslidende.

En af de første arbejdskampe, som arbejderne kæmpede for, var derfor kampen for en kortere arbejdsdag - og dermed også for bedre arbejdsvilkår.

Arbejderne kæmpede for retten til 8 timers arbejde, 8 timers frihed og 8 timers hvile. De kæmpede for retten til at holde fri og for friheden til selv at bestemme over deres fritid.

Efter næsten 30 års arbejdskamp blev arbejdstiden sat ned til 8 timer for de fleste. Kravet blev rejst første gang i 1890, og det blev vedtaget i 1919.

Så var arbejdsugen på kun 48 timer, for man arbejdede 6 dage om ugen.

Fritiden blev udnyttet på alle mulige måder. Til udflugter, i kolonihaven, på cykelture ud i naturen.

Foto: Arbejdermuseet & ABA

Kampen for mere fritid

B. Spørgsmål til teksten

1. Hvad skete der med arbejde og fritid, da landbefolkningen flyttede til byen?
2. Hvordan var arbejdsdagen på landet?
3. Hvordan var arbejdsdagen i byen for en arbejder i slutningen af 1800-tallet?
4. Hvad var noget af det første, som arbejderne kæmpede for?
5. Hvordan var arbejdsugen efter 1919 for den typiske arbejder?
6. Hvad brugte arbejderne fritiden til?

Fotos: Arbejdermuseet & ABA

Kampen for mere fritid

C. Oplæg til diskussion

I dag er normen for en arbejdsuge 37 timer. Weekenderne er fritid for de fleste. Arbejdstiden er blevet kortere, og fritiden længere. **Eller er den?**

Med mulighederne for at arbejde flex, kan vi i højere grad end tidligere selv bestemme, hvornår vi har fri, og hvornår vi arbejder. **Eller kan vi det?**

Med den teknologiske udvikling kan vi arbejde hjemmefra og altid holde os opdaterede med arbejdsmailen på mobilen. Det giver mere frihed. **Eller gør det?**

Snak sammen om spørgsmålene

1. Har vi fået mere fritid i overgangen fra industrisamfundet til i dag?
Hvorfor/hvorfor ikke?
2. Hvilke fordele og ulemper er der ved den klassiske form for lønarbejde, hvor man arbejder og holder fri ved fyraften?
3. Hvilken betydning har den teknologiske udvikling med mobiltelefoner og emails haft for fritidslivet? Diskuter fordele og ulemper.

Foto: Arbejdermuseet & ABA

Arbejdslivsbalance

A. Kender du udtrykket?

Arbejder du for at leve - eller lever du for at arbejde?

Udtrykket peger på to forskellige måder at forstå arbejde på.

1. Hvad er forskellen på de to udsagn?
2. Hvad passer bedst på dig selv og hvorfor?

B. Hvad betyder det?

Hvad er bannerets budskab, tror I?

Banneret blev brugt ved en demonstration 1. maj 2015. Foto: Kjeldby

Opgave **4a**

Feriebilleder

I sommerhuset

Foto: Dansk Folkeferie, Arbejdermuseet & ABA

1. Hvornår er billedet fra, tror du?

2. Hvad laver de?

3. Er det en ferieform, du kan genkende?

Opgave **4b**

Feriebilleder

På charterrejse

Foto: Privateje

1. Hvornår er billedet fra, tror du?

2. Hvad laver de?

3. Er det en ferieform, du kan genkende?

Opgave **4c**

Feriebilleder

På biltur

Foto: Mimi Milla Margit Andersen

1. Hvornår er billedet fra, tror du?

2. Hvad laver de?

3. Er det en ferieform, du kan genkende?

Ferie – både pligt og rettighed

A. Læs teksten

I Danmark er det både en rettighed og en pligt at holde ferie

Ferie har været en rettighed for alle, der arbejder, siden 1938. Men retten til at holde ferie er ikke kommet af sig selv. Den har der været kæmpet og forhandlet gennem mange år for at opnå – ligesom ved andre rettigheder på arbejdsmarkedet.

I starten af 1900-tallet havde mange allerede fået ret til at holde ferie gennem deres overenskomst. Da ferieloven kom i 1938, kom ferieretten til at gælde for alle med 12 dages ferie om året. Målet med ferieloven var at skabe stærke, oplyste, selvstændige, udhvilede og lykkelige arbejdere.

Med baggrund i ferieloven har man som lønmodtager ret til at afholde ferie. Retten gælder uanset, om man har optjent feriepenge eller ej, eller om man har ret til ferie med løn i sin overenskomst. Man har ret til at holde ferie i tre sammenhængende uger.

To af ferieugerne har man faktisk pligt til at holde samlet. Den pligt er man pålagt af arbejdsgiveren. Ferien skal aftales med din arbejdsgiver, så den tilpasses virksomheden.

Du har ret til at afholde dine tre ugers sammenhængende ferie i sommerperioden fra 1. maj til 30. september. Det kaldes hovedferien. Den skal du varsle 3 måneder før og aftale med din arbejdsgiver.

De resterende to uger kan din arbejdsgiver godt bestemme, hvornår du skal holde. Det kaldes restferien. Som udgangspunkt skal restferien være i min. 5 sammenhængende dage, men arbejdsgiveren kan godt splitte det op på enkelte dage.

Retten til 5 ugers ferie gælder for alle lønmodtagere ifølge ferieloven og er blevet udvidet flere gange op gennem 1900-tallet. I mange overenskomster er der forhandlet 5 ekstra feriefridage, så der samlet set er 6 ugers ferie om året.

Ferie – både pligt og rettighed

B. Spørgsmål til teksten

1. Hvad har du ret til i forhold til ferie?

2. Hvad har du pligt til i forhold til ferie?

3. Hvad er reglerne for 'hovedferien'?

4. Hvad er reglerne for 'restferien'?

5. Hvem gælder ferieloven for?

6. Har alle ret til 6 ugers ferie om året?

Ferie – både pligt og rettighed

C. Diskussion

1. Hvorfor er det en pligt at holde ferie, tror I?

2. Kan man holde for meget ferie?

3. Tror I, at ret til mere ferie vil være en af fremtidens arbejdskampe?

4. Skal alle have ret til samme antal feriedage? Hvorfor/hvorfor ikke?

5. Hvad er en god ferie for dig? Hvad får du ud af at holde ferie?

Opgave **6**

En god ferie

Hvad er en god ferie?

1. Find et feriebillede. Det kan være fra din egen ferie eller et billede af en ferie, du drømmer om.
2. Skriv en tekst til billedet der beskriver, hvad en god ferie er for dig.

Du kan overveje:

Er en god ferie...?

Fyldt med afslapning? – **Action?**

Ud i naturen? – Byferie?

At være derhjemme?

Familiebesøg?

Rejse til et velkendt sted? – At gå på opdagelse nye og ukendte steder?

At være alene? – Sammen med andre?

Altid meget lang?

Fagforeninger og kampe for et godt arbejdsliv

Læs teksten

I 1870'erne begyndte arbejdere indenfor forskellige håndværk at danne de første fagforeninger. Senere dannede ufaglærte, altså mennesker med et ufaglært arbejde, også fagforeninger. Også kvinderne lavede deres egne fagforeninger.

Målet med fagforeningerne var at kæmpe for bedre vilkår for medlemmerne. Logikken i en fagforening er, at man står stærkere sammen end hver for sig. Fagforeningerne slog sig sammen i forbund, en samling af fagforeninger, for at stå endnu stærkere.

Den samme logik gjaldt arbejdsgiverne, der også dannede forening for at hjælpe hinanden med at sikre gode forhold for deres produktion.

Dengang var der ingen faste regler for arbejdstid, løn og sikkerhed i ansættelsen. Derfor var der i slutningen af 1800-tallet mange konflikter mellem arbejdere og arbejdsgivere, der drejede sig om at skabe bedre forhold.

I 1899, efter en lang konflikt, indgik arbejdsgiverforeninger og fagforeninger en aftale om at anerkende hinanden som ligeværdige parter. Arbejdsgiverne fik ret til at lede og fordele arbejdet og bruge lockout som kampmiddel. Fagforeningerne fik retten til at organisere sig og til at strejke. Begge parter fik både rettigheder og pligter overfor hinanden.

Sammen skulle parterne forhandle aftaler, de såkaldte overenskomster, der fastlagde rammerne for arbejdet i en periode. Så længe overenskomsten gælder, er der fredstid. Så må der ikke strejkes eller lockoutes. Sådan er det stadigvæk.

Rammerne for arbejdsmarkedet har, med få ændringer, været uændret siden 1899. Staten spiller dog også en rolle og kan blande sig og inddrages i forhandlinger med parterne.

Reglerne for barsel, pension, arbejdstid, løn, sikkerhed og ferie ville ikke være kommet uden kamp og forhandlinger mellem fagforbund og arbejdsgiverforening. Nogle gange er resultaterne af arbejdskampene blevet gjort til lov, så de kom til at gælde for alle uanset overenskomst.

Kampene for et godt arbejdsliv har været med til at udforme arbejdsmarkedet og de rettigheder og pligter, alle parter har i det.

Fagforeninger og kampe for et godt arbejdsliv

Spørgsmål til teksten

1. Hvad er målet med en fagforening?

2. Hvad er logikken i en fagforening?

3. Hvordan var arbejdsforholdene i slutningen af 1800-tallet?

4. Hvad skete der i 1899?

5. Hvordan er de regler og rettigheder blevet til, der er på arbejdsmarkedet i dag?

Første foto: Ole Wildt, Arbejdersmuseet & ABA. Andet foto: Arbejdersmuseet & ABA

Fagforeninger udfordret

Læs teksten

Tendensen i dag er, at fagforeningerne har faldende medlemstal. Hvis tendensen fortsætter, er kun hver anden medlem af en fagforening i 2030. Det kan have stor betydning for den måde, arbejdsmarkedet fungerer på.

Arbejdsmarkedets parter – fagforeninger og arbejdsgiverforeninger – forhandler aftaler om fx løn og arbejdsvilkår. Aftalen kaldes en overenskomst. Men hvis fagforeningerne ikke længere repræsenterer de fleste, hvordan skal overenskomsterne så laves – og med hvem?

Inden for de senere år er der kommet fremgang for en anden slags fagforeninger, der kaldes 'de gule fagforeninger'. De tilbyder billigere medlemskab, men de gule fagforeninger er ikke med til at forhandle overenskomster. De har altså ingen forhandlingsret, men deres medlemmer får de samme fordele som medlemmer af de traditionelle fagforeninger.

De traditionelle fagforeninger mister medlemmer til de 'gule' fagforeninger. Det betyder så, at flere og flere bliver medlemmer af fagforeninger uden forhandlingsret.

Det er især unge, der ikke er medlem af en traditionel fagforening. Omkring 78 % af de 55-66 årige er medlem af en fagforening, mens kun 55 % af de 18-30 årige er. Inden for de lavtlønnede, ufaglærte fag og generelt i den private sektor er der også få, der er i fagforening.

Årsagerne til, at unge ikke er i fagforening, kan være, at de er sent uddannet og dermed senere kommer på arbejdsmarkedet, hvor fagforening er relevant. Nogle vælger også fagforeninger helt fra og tænker deres arbejdsliv og karriere som et individuelt projekt.

For de lavtlønnede kan prisen på medlemskab være årsagen til, at mange vælger fagforeningerne fra. I den private sektor (fx hotel/restaurationsbranchen, it, rengøring, handel) er antallet af fagforeningsmedlemmer lavest. Det kan fx skyldes kortere ansættelsesformer og flere ansættelser på mindre end fuld tid.

[Teksten er skrevet på baggrund af en velfærdsrapport for LO i 2015.]

Fagforeninger udfordret

Spørgsmål til teksten

1. Hvor mange vil være medlem af en fagforening i 2030?

2. Hvad er 'arbejdsmarkedets parter'?

3. Hvad er en overenskomst?

4. Hvilke årsager kan der være til, at unge ikke er medlemmer af de traditionelle fagforeninger?

5. Hvilke fordele og ulemper er der ved at være medlem af de 'gule' fagforeninger? Hvilke årsager kan der være til, at unge ikke er medlemmer af de traditionelle fagforeninger?

6. Nævn mindst to årsager til, at fagforeningerne er udfordrede.

Diskussion

Synes I, det er vigtigt at være medlem af en fagforening? Hvorfor / hvorfor ikke?